

Іван ПАРУБЧАК

Львівський національний медичний університет

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ  
В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ**

Аналізується стан соціалізації молоді в суспільстві. Окреслюється комплекс заходів у сфері державного управління для врегулювання основних аспектів соціалізації. Визначається типологія соціалізації української молоді в сучасних умовах. Пропонуються нові підходи до вдосконалення форм і методів управління державною молодіжною політикою в процесах соціалізації молоді.

**Ключові слова:** державне управління, соціалізація молоді, молодіжні та громадські організації, форми і методи управління, трансформація суспільства.

*Іван Парубчак.* Государственное регулирование социализации молодежи в условиях трансформации общества в Украине

Анализируется состояние социализации молодежи в обществе. Очерчивается комплекс мер в сфере государственного управления для урегулирования основных аспектов социализации. Определяется типология социализации украинской молодежи в современных условиях. Предлагаются новые подходы по усовершенствованию форм и методов управления государственной молодежной политикой в процессах социализации молодежи.

**Ключевые слова:** государственное управление, социализация молодежи, молодежные и общественные организации, формы и методы управления, трансформация общества.

*Ivan Parubchak.* State regulation of the socialization of young people in terms of transformation of society in Ukraine

The state of the socialization of young people in society is analyzed. The complex of measures is outlined in the field of state administration for the settlement of basic aspects of socialization. Typology of the Ukrainian youth socialization in modern conditions is defined. New approaches to improve forms and methods of state youth policy in the process of socialization of young people are proposed.

**Key words:** public administration, socialization of young people, youth and community groups, forms and methods of management, transformation of society.

Державна політика стосовно окремих соціальних груп суспільства існує багато років, однак як цілісна система політико-правових основ, організаційно-кадрова система соціальної роботи із забезпечення практичної реалізації прав і свобод, запитів і потреб молоді в багатьох країнах починає формуватися лише в другій половині ХХ ст. Проблемами, що наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. зумовили потребу розробки й реалізації принципово нової державної молодіжної політики, зокрема й в Україні, були: ускладнення життя, вплив інтеграційних, глобалізаційних процесів на розвиток і взаємини між державами, загострення багатьох соціально-економічних, політичних і духовних

Основним недоліком формування сучасної державної інноваційної політики залишається її спрямованість на управління переважно «процесом», а не «кінцевими результатами». Досі не створено матеріально-технічної основи для стимулювання необхідних організаційно-технологічних умов ефективної роботи науково-технічного і виробничого потенціалів. В Україні поки що не сформувався дієвий механізм інвестування масштабних технологічних змін. Державні науково-технічні програми часто не забезпечують ефективних кінцевих результатів. Міністерства і відомства, обтяжені соціальною необхідністю підтримки традиційних виробництв, не мають достатніх коштів для інноваційної трансформації економіки, а іноземні інвестиції переважно спрямовані на підтримку виробництв, які мають експортну спрямованість та швидку віддачу від інвестицій [2].

Кризові явища в економіці України зумовили уповільнення інноваційних процесів. Бюджетне фінансування науково-технічної сфери неухильно зменшується, залишається низьким рівень впровадження у виробництво результатів досліджень і розробок, відбувається незворотна втрата інтелектуального потенціалу країни.

Таким чином, головною метою державної інноваційної політики повинна стати орієнтація розвитку виробництва на створення і широке застосування принципово нових машин, матеріалів, комплексних технологічних систем, ефективне освоєння науково-технічних розробок, забезпечення соціально-економічних, організаційних і правових умов для розширеного відтворення й ефективного використання науково-технічного потенціалу, а для вдосконалення державної інноваційної політики необхідно сформувати привабливе економіко-правове середовище для всіх суб'єктів циклу «виробництво – наука – техніка (технології) – виробництво».

**Список використаних джерел**

1. Жукович І. А. Інноваційна діяльність в українській економіці. Сучасний стан та проблеми / І. А. Жукович, Ю. О. Рижкова // Статистика України. – 2005. – № 11. – С. 24 – 28.
2. Інноваційна стратегія українських реформ / Гальчинський А. С., Геєць В. М., Кінах А. К., Семиноженко В. П. – К. : Знання України, 2002. – 336 с.
3. Інноваційна діяльність у Харківській області за 2005 рік : стат. зб. / Голов. упр. статистики у Харк. обл. – Х., 2006. – 123 с.
4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : стат. зб. / Держкомстат. – К., 2005. – 346 с.
5. Наукова та інноваційна діяльність (1990 – 2011 рр.). – Режим доступу : ukrstat.gov.ua.
6. Ноговіцин О. Про інноваційний потенціал промисловості України / О. Ноговіцин // Інтелектуальна власність. – 2004. – № 10. – С. 11 – 14.
7. Програма економічних реформ на період 2010 – 2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». – Режим доступу : www.document.ua.

Надійшла до редколегії 26.03.13

© Парубчак І. О., 2013

процесів, криза духовних ідеалів і орієнтацій громадян у країнах перехідного періоду. Суть, особливості, практична реалізація державної молодіжної політики в конкретній державі зумовлюються багатьма складовими, однак провідними є: характер держави, особливості її політичної системи, специфіка формування й реалізації соціальної політики. У багатьох країнах молодіжна політика реалізується завдяки відповідним державним і регіональним програмам, ґрунтується на створенні певних гарантій, умов для розвитку й самореалізації молоді, сама молодь при цьому повинна брати участь у розробці молодіжної політики, яка є основою її існування. Без реалізації на практиці цього фундаментального принципу вся молодіжна політика буде зведена нанівець. Отже, державна молодіжна політика значною мірою зумовлюється характером соціальної політики в конкретній країні.

На відміну від України, у більшості країн світу державна молодіжна політика розрахована передовсім на так звані вразливі категорії, а інша молодь лише стимулюється державою. В Україні постійно розробляється відповідне ювенальне законодавство, стимулюється розвиток молодіжного руху, підтримується волонтерський рух, діяльність спеціалізованих соціальних служб для молоді. Тож дедалі більшою є потреба формування й практичної реалізації такої молодіжної політики, суб'єктом якої разом із державою була б сама молодь, а реалізовуватися вона має за активної участі всього молодого покоління. На початку нового тисячоліття людство спостерігає стрімке наближення майбутнього, його реальної присутність у сьогоденні. Прискорення темпів життя, високотехнологічне та інтелектуальне навантаження сучасного поняття «життєвий успіх», ідейна і культурна мобільність нового тисячоліття певною мірою дозволяють стверджувати, що світ у своєму розвитку робить ставку на молодь. Майбутнє належить молоді, і саме тому проблеми і надії молодих уже сьогодні повинні обумовлювати порядок денний для держави. Оптимізм, енергія, творче ставлення до життя та усвідомлення свого права докорінно змінити його основи та правила – усі ці ознаки молодості в будь-якому суспільстві створюють територію ідейного оновлення, трансформації досвіду минулих поколінь у результат, гідний майбутнього. Молодь гнучко адаптується до модернізації життєвих умов і цінностей, завжди перебуваючи в авангарді суспільних перетворень. Такий спосіб життя і мислення обумовлює підвищену вразливість молодих до зворушень трансформаційної доби, адже відкрита свідомість молоді є відкритою також і для багатьох життєвих ризиків.

Актуальність проблеми підвищення ефективності соціалізації молоді на етапі розбудови незалежної України зумовлена, з одного боку, активізацією наукового пошуку в межах досліджуваної проблеми, а з іншого – невизначеністю орієнтирів подальшого впровадження державою окресленого напрямку її діяльності. Безсумнівно, за конкретного історичного періоду певні дії держави стосовно окремих груп населення

(у нашому разі молоді) не визначалися терміном «державна молодіжна політика», але це не дає підстави заперечувати факт існування такої політики. Розробка і втілення нової, цілісної молодіжної політики стає можливим як складова всього процесу оновлення українського суспільства завдяки усвідомленню такої істини: молоді як соціальній групі населення, що реально діяла вже на той час, не лише належить майбутнє, від неї багато в чому залежить сьогодення – його реформування та оновлення.

За висновками європейських експертів, українська нормативно-правова база з реалізації молодіжної політики є однією з найкращих не лише на пострадянському просторі, а й у Європі. Закони – це необхідна, але недостатня передумова ефективності стратегій підтримки та розвитку молоді. Молоді люди потребують не стільки законодавчого регулювання власного життєвого простору, скільки розширення спектра життєвих перспектив та створення широких можливостей у майбутньому.

Основними завданнями державної молодіжної політики в Україні має бути: створення гарантованих соціально-економічних, політичних та інших необхідних стартових умов для соціалізації молоді; реалізація проблем, запитів, інтересів молоді не за рахунок інших соціальних груп; координація зусиль державних органів, партій, організацій, об'єднань, рухів, соціальних інститутів щодо забезпечення умов для розвитку і самореалізації молоді; соціальний захист груп молоді, неспроможних самостійно вирішити власні проблеми або хоча б полегшити своє життя. Сучасна молодь не підготовлена повноцінно до участі в державотворчих процесах, що відбуваються в Україні. Необхідно багато працювати, аби забезпечити належні умови для реалізації потенційних можливостей підростаючого покоління, гармонізації відносин між суспільством і молоддю. Реальна робота замінюється гучними гаслами та заявами, а прикладна молодіжна соціальна політика лишається непотрібною і повною мірою перекладається на плечі тих самих органів студентського самоврядування, студентські профспілки і поодинокі молодіжні організації.

Сьогодні в Україні стрімко розвивається мережа молодіжних центрів праці, установ та організацій, які сприяють молодіжному підприємству, у тому числі студентській біржі праці, молодіжні бізнес-центри, активно реалізуються програми щодо вторинної зайнятості молоді. Але стратегія подолання негативних наслідків молодіжного безробіття має починатися з удосконалення системи вищої та професійної освіти, її адаптації до реальних умов української економіки і пріоритетів економічного розвитку держави в новому столітті. Проблемою молодих людей є житлово-побутова невлаштованість, яка призводить до зменшення народжуваності та кількості зареєстрованих шлюбів, не дозволяє молодій людині відчувати впевненість у завтрашньому дні, блокує можливості будувати ефективні життєві стратегії. За загальної стратегічної спрямованості соціальної політики на інтеграцію молоді в суспільство сьогодні тактично важливо сприяти і дезінтеграційним тенденціям в її середовищі заради формування

власне молодіжних соціально-політичних структур та їх подальшого включення в суспільні структури на новій демократичній основі.

Мета статті – визначити проблемні аспекти соціалізації української молоді в умовах трансформації суспільства.

Молодь є суспільно диференційованою соціально-демографічною спільнотою, якій притаманні специфічні фізіологічні, соціально-психологічні, теоретико-пізнавальні, культурно-освітні та інші властивості, що характеризують її біосоціально дозрівання як самовираження її внутрішніх сутнісних сил і соціальних якостей. Молодь є специфічною спільнотою, оскільки її сутнісні характеристики і риси перебувають у стані формування. Межі молодіжного віку окреслюються особливостями підготовки і вступу юнаків і дівчат у продуктивне життя, що фіксується у відповідних нормативно-правових актах [5, с. 37]. У них обумовлюються право і можливість молодих людей провадити самостійну професійну діяльність, створювати сім'ю, відповідати за свої вчинки. Такі міркування ґрунтуються на тому, що нині підготовка молоді до праці, досягнення економічної самостійності та незалежності від допомоги батьків потребує більше часу, ніж у попередні десятиліття. Це відображає об'єктивні процеси в житті й розвитку людства: з одного боку, актуалізується завдання ранньої соціалізації молоді, залучення її до трудової практики на більш ранніх етапах, а з іншого – зростають межі середнього і старшого віку, тривалості життя в цілому, продовжуються терміни навчання та соціально-політичної адаптації, стабілізації сімейно-побутового статусу тощо. Як специфічна соціально-демографічна група молодь характеризується не лише віковими межами, але й місцем, яке вона посідає в соціальній структурі суспільства, особливостями соціального становлення й розвитку. Це, з одного боку, відрізняє молодь від інших вікових соціальних груп суспільства, а з іншого – дає їй змогу об'єктивно посідати цілком своєрідне місце і відігравати певну роль в усіх сферах життєдіяльності. Соціальні проблеми молоді – це не будь-які суперечності її життєдіяльності, а лише ті, що поглиблюються і свідчать про недостатність існуючих способів їх вирішення, а отже, призводять до появи дезорганізуючих процесів у системі «суспільство – молодь» [1, с. 56]. Молодіжні проблеми поділяються на два типи: 1) вимоги суспільства до молоді; 2) особистісні сподівання і прагнення молодих людей та труднощі їх реалізації. У ринкових умовах перед молоддю постало багато нових проблем. Однак вона, порівняно з іншими соціальними групами, завдяки віковому статусу має найбільшу соціальну, професійну та життєву перспективу. Через свої психологічні особливості молодь здатна швидше, ніж інші соціальні групи, оволодівати новими знаннями, професіями, необхідними в період переходу до ринкових відносин та інших процесів державотворення. Молодь – не тільки суб'єкт, спадкоємець матеріальних і духовних багатств суспільства, а й творець нових, прогресивних політико-демократичних суспільних відносин. Щоб іти далі, ніж попередники (старше покоління), вона має

бути готовою до відтворення й розвитку не тільки матеріальних, а й політичних, духовних цінностей, культури своєї нації, народу. Саме це й робить її основною рушійною силою прогресивного суспільно-політичного розвитку на етапі становлення української політичної нації [2, с. 87].

У виробленні ефективної молодіжної політики важливу роль відіграє з'ясування суті та змісту процесів життєвого самовизначення молодої людини. Ці процеси поділяються на соціальне, політичне, професійне та економічне самовизначення. У сучасних умовах українська молодь є однією з найуразливіших в економічному та найбезправніших у соціально-правовому відношенні соціальних спільнот. Вона живе в умовах підвищеного соціального напруження й психологічного дискомфорту. Більшість молодих людей стоїть перед складним життєвим вибором, до якого вона не підготовлена ні психологічно, ні організаційно. Мета молодіжної політики в цій галузі – зміцнення соціального статусу молоді в структурах суспільства, які оновлюються або кардинально змінюються, посилення правової, економічної і соціальної захищеності молодого покоління [3, с. 101]. Щодо політичного самовизначення, то відчуженню молодих людей від участі в управлінні властиві дві взаємопов'язані тенденції: 1) наростання пасивності та недовіри до офіційних органів управління, де дуже мало їх ровесників; 2) підвищення інтересу до незаформалізованих суто молодіжних угруповань та об'єднань. Тому мета молодіжної політики в цьому плані – підтримка політичної визначеності молоді, сприяння молодіжним політизованим утворенням просоціального спрямування, посилення їх конструктивної активності, консолідація зусиль для зміцнення української держави, демократизації та гуманізації суспільства [4]. Реалізація ринкових реформ потребує певних трансформацій не тільки суто економічної свідомості суспільства та окремих його індивідів, а й стереотипів економічної і політичної поведінки людей. Найуспішніше ці процеси відбуваються в молодіжному середовищі, бо свідомість молоді не настільки ортодоксальна, як свідомість людей зрілого віку. Тому принципово важливими стають проблеми освіти, професійної підготовки, мотивації молоді до праці, підприємницької діяльності, політики тощо, адже від цього залежить імідж України як демократичної держави. Усім країнам, що переживають період трансформації, властива жорстка конкуренція на ринку праці. Нелегко в таких умовах доводиться молоді: без високої кваліфікації та досвіду трудової діяльності конкурувати з тими, хто їх має (а це переважно громадяни віком від 28 до 55 років), досить складно, а інколи й неможливо. Існує суттєва нерівність у можливостях здобути загальну освіту, професійну підготовку, обрати місце роботи. Причин багато: соціальні наслідки демографічних, організаційних, структурних диспропорцій у країні, які утворювалися історично і поглиблюються в умовах економічної кризи, зростання соціальної нерівності, що особливо позначається на молоді, брак сильної державної соціальної політики тощо. Тому мета

молодіжної політики в цій сфері – вирівнювання стартових позицій, подолання дискримінації окремих груп молодих людей, для чого можуть практикуватися розвиток кредитування молоді та молодих сімей на сприятливих умовах, надання пільг для працевлаштування випускників навчальних закладів у перші два роки після їх закінчення, організація (в тому числі й на селі) служб профорієнтації, перепідготовки та працевлаштування молоді, служб юридичної допомоги і консультування тощо. Молодь України, як і інших країн, попри обмежені можливості вибору, усе ж знаходить роботу, щоб утримувати себе і сім'ю [6].

Активна роль молоді в процесі соціалізації зумовлена тим, що вона не лише копіює усталені взірці адаптивної поведінки і взаємодії, але й вносить у них новий зміст – залежно від умов життя, що швидко змінюються. У соціалізації молодого покоління, підготовці його до праці в умовах формування ринкових відносин важливу роль має відігравати прилучення до підприємницької діяльності. В Україні підприємництво й досі не орієнтоване на виробництво, воно здебільшого має комерційний характер, пов'язується з наданням торгово-посередницьких послуг. Молодь зобов'язана змінити сучасну політику підприємницької діяльності, вона має для цього необхідні дані (вік, освіта, знання мов, схильність до ризику). Аналізуючи соціальний стан молоді та проблеми професійного вибору можна стверджувати, що період молодості обтяжений такими специфічно віковими моментами, як довиробничий період, що потребує набуття знань і оволодіння професією, труднощі початкового етапу трудової діяльності (передусім, проблема працевлаштування). У зв'язку з цим молоді громадяни потребують кваліфікованої психологічної підтримки, а також підтримки держави, політичних партій, громадських фондів тощо. Формування життєвих планів молоді особистості залежить від багатьох обставин, де духовність є досить важливим чинником. Духовність безпосередньо пов'язана зі світоглядом, прагненнями, ідеалами; вона зумовлює життєвий вибір молодої людини, від спрямованості ціннісних орієнтацій сучасної молоді залежить формування зразків і норм суспільної поведінки, що визначатимуть характер соціального розвитку в найближчому майбутньому [7].

Оскільки соціалізація – це процес повної інтеграції особистості в соціальну систему, у ході якої відбувається її пристосування, то її не варто трактувати лише як односторонній процес впливу соціального середовища на особистість. Історичний розвиток характеризується тенденцією до автономізації особистості, цей процес пов'язаний не тільки із пристосуванням до середовища, але й із саморозвитком і самореалізацією особистості. Виникає новий тип соціалізації молоді, формуються нові субкультурні групи зі своїми нормами, новими формами комунікації, інформації. Також соціалізація молоді – це процес становлення й розвитку всієї цієї групи аж до переходу її у групу зрілих, дорослих; це поетапне включення молоді в соціум, яке здійснюється на основі діяльності і

самодіяльності, реалізації віковозорієнтованих програм, у процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії з іншими віковими групами [10, с. 76]. Роль молодого покоління не лише в тому, що воно засвоює соціальні настанови та відповідні ролі в суспільстві, повторюючи в кожному новому поколінні одні й ті самі властивості, такий підхід зовсім би виключав прогрес, рух уперед, тому варто розвивати в молоді почуття нового, ініціативу, творчість. Включення молоді в суспільне життя має двосторонній характер: соціалізація як форма прийняття суспільних відносин і як форма оновлення суспільства, пов'язана із включенням молоді в життя суспільства. Оптимальним може бути процес, коли молодь не просто пристосовується до суспільства, а стає суб'єктом соціальної діяльності, такий підхід дає можливість молоді стати глядачем і одночасно ініціативним автором історичних подій. На соціалізацію молодих людей найбільше впливають такі чинники (інститути соціалізації): сім'я, групи ровесників, навчання в навчальних закладах, засоби масової інформації, праця, молодіжні організації. До процесу соціалізації молоді входять такі процеси: адаптація, інтеграція, саморозвиток і самореалізація. Зі змістового боку процес соціалізації є сукупністю дії таких факторів: вроджених механізмів, соціальних умов, свідомого спрямування на навчання і виховання. Їх діалектична єдність забезпечить оптимальний розвиток особистості протягом усього життя. У соціалізації молодого покоління найважливішим періодом є етап професійної підготовки до трудової діяльності, власне на цьому етапі формується самосвідомість, соціальна свідомість, ціннісні настанови, які будуть визначати траєкторію особистісного розвитку протягом усього життя; для цього етапу характерна велика роль виховання. Відмова суспільства від цілеспрямованого виконання виховної функції за допомогою офіційних інститутів призводить до деформованої соціалізації та переважання в ній пристосувального аспекту.

Сьогодні особливу роль на стадії професійної підготовки відіграє соціалізація в період навчання у вищих навчальних закладах. Це пояснюється тим, що вузівський етап соціалізації характеризується значною кількістю виховних впливів на особистість. Соціалізація є досить важливою для виховання й освіти молоді, з метою привчання її до оптимальної виробничої, політичної діяльності відповідну політику повинна проводити і держава. Багато корисного для виховання та освіти молоді можуть та повинні дати сім'ї, у цій сфері важливі позиції кожного суб'єкта, адже часто дуже багато залежить від окремої людини. Соціальна сфера є базовою, від неї залежать процеси формування в молодих представників суспільства уявлень в економічній, політичній, етнокультурній сферах. Охорона здоров'я молоді теж є складовою частиною соціалізації. Мета медичних та інших закладів і організацій, які турбуються про молодь, – це збереження та зміцнення здоров'я, попередження й лікування захворювань, забезпечення майбутньої працездатності [11, с. 187].

На соціалізацію впливає також система освіти та виховання, вона

повинна бути однією із суттєвих характеристик для економічного, політичного, етнокультурного розвитку. Під економічною соціалізацією молоді розуміють реалізацію певних програм – освоєння професій і спеціальностей, систематична участь у виробництві матеріальних чи духовних цінностей. Сучасним молодим людям властиві три основних стратегії економічної поведінки залежно від того, як вони оцінюють роль трудової діяльності у своєму житті й розвитку суспільства. Перша, найбільш поширена, – стратегія прагматичної економічної поведінки. Друга – байдужо-конформістська, для її носіїв робота взагалі не є цінною, головний принцип життя для них – усі роботи однакові, а краще взагалі не працювати. Третя – професійно-трудова, для її прихильників характерна орієнтація на роботу як на засіб розкриття і розвитку особистісних якостей, професійного зростання, самоствердження в суспільстві.

Політична соціалізація молоді відбувається в усіх країнах, її розуміють як сукупність таких форм діяльності, унаслідок яких індивід засвоює політичну культуру, стаючи політичним суб'єктом. Отже, політична соціалізація – це процес входження молоді в політичне життя суспільства, яке передбачає оволодіння певними політичними цінностями, нормами, зразками поведінки. Політично соціалізуватися означає вчитися політиці, ставати активними учасниками політичного життя, формувати політичну свідомість і самосвідомість, оволодівати демократичними цінностями. Сприйняття людиною політичних категорій полягає в тому, що молоді необхідно адаптуватися до політичної системи, норм поведінки, ще не розуміючи їх сутності, а також набути самостійного політичного досвіду молодої людини, виробити індивідуальні політичні судження, аналізувати отриману інформацію, формувати позиції [8, с. 45]. Інститутами політизації є всі політичні та громадські організації, які утворюють політичну систему суспільства, усі органи і механізми влади. Політично соціалізованими стають зрілі громадяни, які не підвладні політичним коливанням, здатні без сторонньої допомоги й підказки прийняти рішення з важливих питань. Така людина сама визначає свої позиції і відповідає за свою поведінку. Політична соціалізація сучасної молоді відбувається в дуже складний період зміни старих цінностей і формування нових соціальних відносин, нестабільне соціально-економічне становище в країні знижує активність молоді, формує невпевненість у майбутньому.

Етнокультурна соціалізація молоді – це засвоєння молоддю здатності до збереження національної культури, відтворення традицій, підтримка міжнаціонального спілкування і збагачення культур. Зміст етнокультурної соціалізації молоді полягає перш за все у вивченні рідної мови, а також засвоєнні основ рідної національної культури і застосуванні її на практиці. У нинішніх умовах процеси соціалізації молоді особистості об'єктивно ослаблені, що викликає тривогу, оскільки внаслідок цього зростає кількість проявів антигромадської поведінки, порушень правопорядку, законності. Із цих причин для формування політики сучасного державотворення

потрібно виробити й реалізувати комплексну програму гуманітарного розвитку суспільства. В основу такої програми має бути покладено стратегію розвитку особистості як гідного громадянина української держави.

В умовах нестабільності суспільства соціальний вік молодих людей починає випереджати фізіологічний. Кожне молоде покоління вирішує свої завдання в історико-політичному процесі, проходить через певні випробування [9, с. 91]. Сучасний розвиток цивілізації висуває перед молоддю проблеми не лише національного, а й глобального, загальнолюдського характеру. Щоб молоде покоління було спроможним завтра успішно, ефективно вирішувати непрості для нації питання, держава вже сьогодні має виробити реалістичну, збалансовану, виважену політику щодо молодого покоління. Історичний розвиток суспільства значною мірою залежить від того, наскільки ефективно функціонує такий суб'єкт і дійовий чинник суспільно-політичного існування, як молодь. На сучасному етапі соціального розвитку сприяння повноцінній інтеграції молодого покоління в соціум є метою одного зі стратегічних напрямів діяльності держави – молодіжної політики [12, с. 79].

Отже, державною молодіжною політикою на сьогодні визнано:

– системну діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що провадиться в законодавчій, виконавчій, судовій сферах;

– специфічний і цілісний напрям у державній політиці, систему ідей, теоретичних положень про місце і роль молодого покоління в суспільстві;

– практичну діяльність суб'єктів такої політики з метою формування й розвитку, реалізації творчого потенціалу молоді в інтересах суспільства.

Суспільство не готове до сприйняття нових реалій; студенти і молодь із соціально незахищених верств населення підтримуються лише матеріально, та й то недостатньо; не береться до уваги моральна підтримка; студентські гуртожитки перебувають у жахливому стані; відсутня реальна підтримка молодих учених; нерегульовані питання фіксованої плати за навчання; відсутній реальний доступ пересічних молодих громадян до управління державою. Усі ці питання є болючими, а на практиці замінюються жонгливанням посад та регалій, вихваланням державних органів один перед іншим за результати в молодіжній політиці, навіть нагородження державними відзнаками за популістські лозунги. Вирішення згаданих проблем або, принаймні, пошук шляхів для їх вирішення є нагальним питанням роботи всього молодіжного руху та провідним питанням державних органів, що зобов'язані вирішувати ці проблеми. Від міри вирішення проблем молоді, а не її морального та матеріального заохочення, від реального, а не номінального залучення молодих громадян до справ, буде залежати політична оцінка, дивіденди і виборчі відсотки цих сил. Молодь відкрита для співпраці і готова довіритися всім, хто дієво допоможе їй, не варто нівелювати очікування молоді. Молодь відображує симптоми головних суспільних проблем, сигналізує про необхідність

привернути увагу до способу суспільного життя, на прикладі власних проблем, труднощів, розчарувань вимагає від дорослого світу рішучості, безкомпромісності у вирішенні проблем усього суспільства. Без стабілізації економіки, підвищення ефективності та прозорості державної політики, гармонійності соціальних відносин, світлого емоційного фону суспільного життя будь-які спеціалізовані, адресні кроки на підтримку молоді втрачають ефективність. Від того, яким чином сучасному поколінню молодих вдасться інтегруватись у доросле життя, розвинути свій інтелектуальний потенціал, засвоїти здорові норми та цінності, влаштувати особисте життя та реалізувати репродуктивну функцію, залежатиме доля всієї держави в довгостроковій перспективі, адже кожна молода людина сьогодні – це окремих та самодостатній шанс суспільства на гідне майбуття.

#### **Список використаних джерел**

1. **Атаманчук Г. В.** Государственное управление / Г. В. Атаманчук. – М. : Экономика, 2000. – 392 с.
2. **Бородін Є. І.** Держава і молодь: історія ювенального законодавства в Україні / Є. І. Бородін. – К. : Укр. центр політ. менедж., 2004. – 243 с.
3. **Бородін Є. І.** Історія формування державної молодіжної політики в Україні (1991 – 2004 рр.) : монографія / Є. І. Бородін. – Д. : Герда, 2006. – 387 с.
4. **Головатий М. Ф.** Формування державної молодіжної політики в сучасній Україні (політологічний аналіз) : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.02 / Головатий Микола Федорович ; НАН України ; Ін-т нац. відносин і політол. – К., 1996. – 31 с.
5. **Полякова О. М.** Актуальні аспекти соціально-правового захисту молоді в сучасній Україні : навч. посіб. / О. М. Полякова, Г. В. Приходько, Ю. В. Сапарай ; за заг. ред. О. М. Полякової. – Суми : Університет. кн., 2009. – 240 с.
6. **Про сприяння** соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : Закон України від 5 лют. 1993 р. № 2998 // Відом. Верховної Ради України. – 1993. – № 16. – С. 409 – 417.
7. **Про загальні** засади державної молодіжної політики в Україні : декларація від 15 груд. 1992 р. № 2859 // Відом. Верховної Ради України. – 1993. – № 16. – С. 9.
8. **Семигіна Т.** Соціальна політика у глобальному вимірі / Т. Семигіна. – К. : Пулосари, 2008. – 252 с.
9. **Система** соціологічного знання : учеб. пособие. – 3-е изд. / сост. Г. В. Щекин. – К. : МАУП, 2008. – 347 с.
10. **Соціальна** робота в Україні: теорія і практика : посіб. для підвищення кваліфікації працівників центрів соц. служб для молоді : у 2 ч. / за заг. ред. А. Я. Ходорчук. – К. : УДЦССМ, 2007. – (Ч. 1. – 322 с. ; Ч. 2. – 295 с.).
11. **Управлінські** аспекти соціальної роботи : курс лекцій / М. Ф. Головатий, М. П. Лукашевич, Г. А. Дмитренко [та ін.]. – К. : МАУП, 2004. – 368 с.
12. **Юрій Н. М.** Політична соціалізація молоді в умовах трансформації суспільства: порівняльний аналіз міжнародного і українського досвіду : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / Юрій Наталія Миколаївна. – О., 2002. – 16 с.

*Надійшла до редколегії 29.03.13*

УДК 351:331.101.262

Володимир МОРОЗ

*Національна академія державного управління  
при Президентові України*

*Харківський регіональний інститут державного управління*

## **ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ: СТАН ТА АНАЛІЗ ДИНАМІКИ**

**Наводяться результати аналізу динаміки змін якісних та кількісних характеристик трудового потенціалу за останні десять років. Доводиться обмеженість процесів саморозвитку системи трудового потенціалу та обґрунтовується необхідність державно-управлінського впливу на її розвиток. Крім того, надається статистична інформація щодо кількості економічно активного населення в Україні (кількісна компонента трудового потенціалу), а також значення індексів розвитку людського потенціалу (якісна компонента трудового потенціалу).**

**Ключові слова:** трудовий потенціал, економічно активне населення, індекс розвитку людського потенціалу, якісні та кількісні характеристики, попит та пропозиція робочої сили, державно-управлінський вплив.

### **Владимир Мороз. Государственное управления развитием трудового потенциала: состояние и анализ динамики**

Приводятся результаты анализа динамики изменений качественных и количественных характеристик трудового потенциала за последние десять лет. Доказывается ограниченность процессов саморазвития системы трудового потенциала и обосновывается необходимость государственно-управленческого воздействия на ее развитие. Кроме того, приводится статистическая информация о численности экономически активного населения в Украине (количественная компонента трудового потенциала), а также значения индексов развития человеческого потенциала (качественная компонента трудового потенциала).

Ключевые слова: трудовой потенциал, экономически активное население, индекс развития человеческого потенциала, качественные и количественные характеристики, спрос и предложение рабочей силы, государственно-управленческое воздействие.

### **Volodymyr Moroz. Public administration by the labor potential development: the state and dynamics analysis**

Results of analysis of the changes in qualitative and quantitative characteristics of the labor potential in the last ten years are given. The limitation of processes of labor potential system self-development is proven and the need of state management influence of its development is reasoned. In addition, the article contains statistical information on the number of economically active population in Ukraine (quantitative component of labor potential), as well as indices of human development (quality component of labor potential).

Key words: labor potential, economically active population, human development index, qualitative and quantitative characteristics, demand and supply of labor, state-managemental impact.

© Мороз В. М., 2013